

ВТІЛЕННЯ ОКРЕМИХ ЗАСАД ЕТНОНАЦІОНАЛЬНОЇ ПОЛІТИК В ОСВІТНІЙ ПРОЦЕС ПІД ЧАС ВОЄННОГО СТАНУ В УКРАЇНІ

Долинська Марія Степанівна

*доктор юридичних наук, професор,
професор кафедри господарсько-правових дисциплін,
Львівський державний університет внутрішніх справ
м. Львів, Україна*

Багато національність населення України прослідковується ще з часів заснування держави на староукраїнських землях на підставі домовленостей союзів різних етнокультурних груп, які проживали на її території.

Кожна цивілізована держава, вважаючи себе національно визначеною, забезпечує захист прав і законних інтересів усіх громадян незалежно від національної належності шляхом законодавчого закріплення загальнодержавної атмосфери міжетнічної толерантності та загальнонаціональної єдності в країні [1, с. 4.58].

О. Антонюк визначає основні об'єктивні чинники формування етнонаціональної політики. Вважаємо виокремити наступні: незалежне існування України, як держави; поліетнічний склад населення; активізація етнополітичного процесу, широкого включення до нього структурних етнокомпонентів українського суспільства – української нації, корінних народів на національних меншин; необхідність узгодження інтересів, встановлення рівноправних та гармонійних відносин між етнічними групами; співробітництво та зв'язки з українською діаспорою та вихідцями з України, людьми іноетнічного походження; наявність інтенсивних міграційних потоків [2, с. 23].

Окремі питання етнонаціональної політики розглядалися у наступних законодавчих актах України: «Про місцеве самоврядування в Україні» 1997 року, «Про вищу освіту» 2002 року, «Про засади мовної політики» 2012 року, «Про вищу освіту» 2014 року, «Про освіту 2017 року, «Про забезпечення функціонування української мови як державної» 2019 року, «Про повну загальну середню освіту» 2020 року.

У статті 4 Закону України «Про вищу освіту» 2014 року встановлено, що право на вищу освіту гарантується незалежно від віку, громадянства, місця проживання, статі, кольору шкіри, соціального і майнового стану, національності, мови, походження, стану здоров'я, ставлення до релігії, наявності судимості, а також від інших обставин [3].

Законом України № 392-IX від 18 грудня 2019 року «Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти» [4] у новій редакції викладено пункт 13 статті 1 Закону України «Про вищу освіту» [3]. Встановлено, що компетентність – здатність особи успішно соціалізуватися, навчатися, провадити професійну діяльність, яка виникає на основі динамічної комбінації знань, умінь, навичок, способів мислення, поглядів, цінностей, інших особистих якостей [4].

З аналізу норм вбачається, що компетентність у першу чергу розглядається як здатність особи соціалізуватися. У даному випадку мова йде не про первинну, а вторинну соціалізацію.

На думку О. Пінської, соціалізація – процес і результат засвоєння, відтворення і подальшого активного перетворення індивідом соціального досвіду, на основі якого відбувається формування соціально спрямованої особистості, яка прагне до самопізнання, самоосмислення, саморегуляції, самовдосконалення, що допомагає їй швидше і ефективніше організувати власну життєдіяльність та адаптуватися до життя у суспільстві [5, с. 109].

Дійсно, перед усіма учасниками освітнього процесу України стоїть проблема підвищення якості освіти, її адаптації до життєвих реалій (економічних, соціальних, культурних, демографічних тощо) [6, с 113].

Розпочата у лютому 2022 році війна Росії проти незалежної України продемонструвала високий рівень стійкості всього українського народу.

У Закон України «Про вищу освіту», 2014 року [3], упродовж лютого 2022 року – лютого 2025 року запроваджено зміни та доповнення 17 законодавчими актами.

Так, Законом України № 3504-IX 2023 року «Про внесення змін до деяких законів України щодо врахування експертної оцінки Ради Європи та її органів стосовно прав національних меншин (спільнот) в окремих сферах» [7], доповнено новою четвертою частиною статтю 48 Закону «Про вищу освіту», де надано право закладам вищої освіти приватної форми власності право вільного вибору мови навчання.

Ми погоджуємося, що після 24 лютого 2022 року більшість українців почали проходити ресоціалізацію або стали на шлях вторинної соціалізації.

Має рацію Г. Трушевич, що важливим фактом вторинної соціалізації та ресоціалізації стало ставлення до військових, Збройних Сил України, участь в бойових діях, волонтерство, повага військових цивільними, знання про правильне, нетравматичне спілкування з військовими і т.д [8, с. 186,189].

Вважаємо, що державна етнонаціональна політика в Україні, особливо під час воєнного стану в державі, повинна здійснюватися

виважено та з дотриманням принципу верховенства права. Консолідація української нації та налагодження міжетнічних стосунків є надзвичайно важливими для збереження державності та самобутності держави України [9, с. 359], а також національної ідентичності українців.

В сучасному світі, коли здобувачі вищої освіти можуть представляти різні культури та національності, форми навчання повинні враховувати цю культурну різноманітність [10, с. 65].

Пропонуємо в освітніх закладах держави проводити уроки (лекції) для учнів та здобувачів вищої освіти, спрямовані на формування етнонаціональної стійкості під час воєнного стану в Україні, так і пропагуванні засад етнонаціональної та гендерної гармонії в суспільстві.

Література

1. Балинська О. М., Балинський І.О, Долинська М.С. Державна етнонаціональна політики як чинник гарантування права громадян на безпеку. *Актуальні проблеми вдосконалення чинного законодавства: Збірник наукових праць*. 2023. Випуск. 62. С. 4.53-4.62.

2. Антонюк О. В. Етнополітика в Україні: історія та сучасний стан. *Український історичний журнал*. 1999. № 4. С. 15-28.

3. Про вищу освіту : Закон України від 1 липня 2014 року № 1556-VII. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1556-18#Text>

4. Про внесення змін до деяких законів України щодо вдосконалення освітньої діяльності у сфері вищої освіти: Закон України від 18 грудня 2019 року № 392-IX. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/392-20#n12>

5. Пінська О. Л. Психолого-педагогічна детермінація соціалізації студентів в освітньому просторі вищої школи. *Вісник Університету імені Альфреда Нобеля*. Серія : Педагогіка і психологія. 2019. № 2. С. 105–111. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vduer_2019_2_13.

6. Долинська М. Деякі аспекти контролю за якістю вищої освіти в Україні. *Вісник Національного університету "Львівська політехніка"*. Серія : Юридичні науки. 2017. Вип. 884. С. 113-119. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/vnulpurn_2017_884_19

7. Про внесення змін до деяких законів України щодо врахування експертної оцінки Ради Європи та її органів стосовно прав національних меншин (спільнот) в окремих сферах: Закон України від 8 грудня 2023 року № 3504-IX. <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/3504-20#Text>

8. Трушевич Г. Б. Вплив російсько-української війни на політичну соціалізацію особистості: нові тенденції персонології. *Актуальні проблеми філософії та соціології*. 2023. Вип. 42. С. 186-190. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/aprfc_2023_42_33

9. Долинська М. С. Нотаріальна практика та державна етнонаціональна політика в Україні: точки дотику. *Наукові записки*

Львівського університету бізнесу та права. Серія економічна. Серія юридична. 2024. Вип. 40. С. 354-361. URL: <https://nzlubp.org.ua/index.php/journal/article/view/1147>.

10.Ліщитович Л. І. Яненко Л. П. Про вплив форм навчання на соціалізацію та ефективність співробітництва студентів. *Наукові записки Національного університету "Острозька академія". Серія : Філологія. 2023. Вип. 20. С. 61-65. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Nznuoaf_2023_20_16*

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-480-4-24>

ФОРМУВАННЯ ІСТОРИЧНОЇ ПАМ'ЯТІ ЯК ОСВІТНЯ ПРОБЛЕМА

Дручек Олена Василівна

*кандидатка юридичних наук, доцентка,
професорка кафедри правового забезпечення та правоохоронної
діяльності факультету забезпечення державної безпеки,
Київський інститут Національної гвардії України
м. Київ, Україна*

Історична пам'ять, як суспільне явище і складова національної ідентичності, завжди відігравала ключову роль у формуванні національної свідомості та системи національних цінностей. Наразі, на четвертому році повномасштабної війни України з російським агресором, актуалізується завдання пошуку нових підходів до реалізації політики національної пам'яті, яка є одним із напрямів діяльності держави.

Феномен історичної пам'яті, його місце і роль у системі національних цінностей, а також механізми формування культури та політики історичної пам'яті досліджували В. Бабка [1], Т. Василевська [2], М. Гурик [3], Н. Дічек [4], Л. Нагорна [5] Н. Кузьмінець [6], Ю. Шаповал [7], В. Яблонський [8] та ін. Проблеми формування історичної пам'яті в освітній сфері у цілому та при викладанні історичних дисциплін розглядали І. Селищева [9], А. Сушко [10], М. Філіпович [11] та ін.

У зазначених та інших працях підкреслюється, що історична пам'ять завжди відігравала провідну роль у формуванні національної свідомості, культурних цінностей та політичних орієнтирів незалежної України. А також обґрунтовується теза про те, що за сучасних умов взаємодії української держави і суспільства надзвичайно важливим є задання